

DIFERENTE ZONALE ALE POTENTIALULUI GEOGRAFIC SI SPECIFICUL DEZVOLTARII TERITORIALE A JUDETULUI ALBA

*Prof. MARCEL ARABOAEI
Colegiul National „, Horea, Closca si Crisan” Alba Iulia*

ABSTRACT. *Zonal differences of the geographic potential and territorial development of Alba District. Geographical background of Alba district is very complex, offering a specific geographic potential. This potential is given by the position of the areas and the specific of the human locations system which influences the development of the district.*

Keywords: *potentially, resources, territorial development.*

Potentialul geografic, resursele si infrastructura judetului Alba

Judetul Alba, judet situat in inima tarii, are o suprafata de 6242 km. patrati, care-l situeaza pe pozitia 16 intre judete, cu 2,6% din teritoriul tarii si cu o desfasurare de 129 km. pe directie nord-sud si 123 km. pe directia vest-est.

Teritoriul judetului cuprinde zone muntoase in proportie de 52 %, munti situati in partea de nord-vest (Muntii Apuseni) si in partea de sud (Muntii Sureanu), zone de podis in partea de est si sud-est in proportie de 25 % (Podisul Transilvaniei) si zone depresionare si de culoar de vale (o adevarata axa a Muresului) sub forma unei diagonale din nord-estul in sud-vestul judetului, in proportie de 23 %.

Desfasurat intre 210 m altitudine in valea Muresului la iesirea din judet si 2130 m. in Muntii Sureanu, respectiv 1849 m. in Muntii Bihor, desfasurarea relieful judetului determina o dispunere si etajare a componentelor mediului geografic care-i confera diversitate, complexitate si influenta majora in popularea formelor si treptelor de relief, in valorificarea diferita a potentialului judetului si a resurselor.

Climatic, hidrologic si biopedogeografic, teritoriul judetului se inscrie in limitele normale ale variatiilor si regimurilor temporale si spatiale ale parametrilor elementelor respective, care se diferentiaza sub aspectul influentei ca factori de

dezvoltare si a valorificarii economice a componentelor geografice determinate de manifestarea acestora.

Judetul dispune de o serie de resurse naturale importante ale subsolului, cum este gazul metan de la Cetatea de Balta, variate minereuri neferoase in trei districte metalogenetice din Muntii Metaliferi (Zlatna-Stanija, Rosia Montana-Bucium si Baia de Aries) cu minereuri de cupru (Rosia Poieni), plumb si zinc (Baia de Aries) aur si argint (Zlatna, Rosia Montana si Bucium), la care se adauga minereuri feroase si zacaminte nemetalifere: sarea (Ocna Mures), bentonita, marmura, s.a.

Din suprafata judetului, padurile detin 229.700 ha. (36,8%), iar terenurile agricole ocupa 329.700 ha. (52,8%), din care 133.000 ha. reprezinta suprafata arabila, 190.000 ha. cea acoperita de pajisti naturale si peste 5000 ha. de vii si livezi..

Populatia judetului a scazut de la 413.919 locuitori in 1992, la 382.992 in 2002 si 376.747 la 1 ianuarie 2007, situand judetul pe pozitia 29 la nivel de tara cu 1,76 % din populatia acesteia si o densitate medie de 60,4 locuitori pe km. patrat.

Reteaua si sistemul de asezari a judetului cuprinde 4 municipii: Alba Iulia, (resedinta de judet cu o populatie de 66 000 locuitori si o pozitie centrala si avantajoasa in cadrul judetului), Sebes, Blaj si Aiud (situuate pe axe de transport si in cadrul unor noduri de transport „cheie”), 7 orase care acopera destul de bine teritoriul judetului (5 in zona

montana și 2 în zona colinară), 66 de comune și 657 de sate, cu o pondere a populației urbane este de 58,4 %, cu un număr de 125 944 de gospodării și o marime medie a gospodăriilor în scădere de la 3,18 persoane la 2,98 persoane, cu un fond de 141.628 locuințe, fond ce asigură un spațiu de 14,53 m pătrați /locuitor (în medie 2,65 persoane /locuință).

Teritoriul județului Alba în cadrul sistemului de transporturi detine 315 km. de cale ferată, din care 148 km. electrificați (cu o densitate de 50,5 Km. /1000 km. pătrați) reprezentate de trei magistrale feroviare care converg în două noduri importante (Teiuș și Vintul de Jos) și 2634,9 km. de sosele (cu o densitate de 42,2 km./100 km. pătrați), din care 399 km. sosele modernizate și reabilitate și 504 km. de sosele cu îmbracaminte asfaltică ușoară, rețea care se constituie din 419 km. de drumuri naționale, din care două sectoare de drum european, E 81 = DN 1 și E 68 = DN 7, cinci sectoare de drumuri naționale (DN 74, DN 75, DN 67C, DN 14B, DN 67C) și 1044,6 km. de drumuri județene și 1171,3 km. de drumuri comunale.

Orasele județului și peste 100 de localități rurale sunt racordate la rețeaua curentă de alimentare cu apă (peste 1000 km. rețea) și la sistemul național de alimentare cu gaze naturale, toate localitățile sunt conectate la rețeaua de alimentare cu energie electrică și numai orasele și câteva localități rurale au sisteme de canalizare a apelor menajere și de epurare a apelor reziduale.

Județul Alba este conectat la sistemul de telecomunicații al telefoniei digitale prin rețea și prin satelit, telefonie mobilă, internet, comunicații radio, televiziune și televiziune prin cablu, sisteme care acoperă și satisfac în mare cerințele județului.

Localizarea și dezvoltarea industriilor în anumite zone urbane și apropiate și lor au făcut să apară surse de poluare și degradare a mediului, care au afectat grav calitatea aerului, apei, solurilor și biosferei, între aceste zone critice fiind: Zlatna, Rosia Poieni, Rosia Montana, Baia de Arieș, Sebes, chiar Alba Iulia.

Prin Legea 151 din 1998, privind dezvoltarea regională, județul Alba împreună cu alte cinci județe care însumează 34.100 km. pătrați, 2,5 milioane de locuitori și peste 50 de orașe, formează Regiunea de Dezvoltare Centru cu sediul Agenției pentru Dezvoltare Regională (ADR) la Alba Iulia.

Diferențe zonale ale potențialului de dezvoltare a județului Alba

Impactul potențialului de poziție și a resurselor zonei asupra dezvoltării socio-economice, pune în evidență diferențe zonale ale organizării și dezvoltării sistemelor antropice (rețelei de localități) la nivelul județului Alba, care influențează în mod diferit valorificarea potențialului și resurselor.

În problema dezvoltării la nivel regional, legat de valorificarea potențialului generat de poziția geografică și a resurselor specifice zonei au fost promovate mai multe teorii, ale căror modele din punct de vedere economic și geografic pot fi grupate în trei categorii:

- modele de dezvoltare bazate pe teoria localizării;
- modele de dezvoltare bazate pe teoria interdependenței localizărilor;
- modele de dezvoltare bazate pe teoria locurilor centrale;

În funcție de potențialul de poziție geografică, la nivelul județului Alba pot fi puse în evidență trei categorii de zone ale sistemelor antropice, care au o influență diferită asupra dezvoltării zonelor și a localităților în cadrul lor:

1. Zona cu potențial de poziție ridicat - avantajat, reprezentată de relieful jos al culoarului Mureșului, al axei de transport cu magistrale feroviare și rutiere de importanță națională și a sectoarelor de contact cu regiunile învecinate la nivelul văilor create de cursurile inferioare ale afluenților care se varsă în Mureș.

2. Zone cu potențial de poziție mediu, situate în spațiile montane și colinare

conectate la nivelul vailor importante cu acces la cai de transport rutiere modernizate și uneori a cailor feroviare.

3. Zone cu potențial de poziție scăzut - dezavantajat, reprezentate de zone montane și colinare situate izolat față de caile de transport importante și cu o infrastructură a cailor de acces și de legătură deficitară.

În categoria **zonei cu potențial de poziție ridicat-avantajat** se încadrează culoarul de vale de tip „axa principală” la nivel național al Muresului și a sectoarelor de vale a celor doi afluenți importanți (Sebesul și Tarnavele), culoare de vai care sunt străbătute de magistrale de transport feroviare și rutiere importante în cadrul cărora se găsesc 5 orașe și 16 comune cu o populație de peste 200.000 locuitori.

Dintre orașe, Alba Iulia, orașul reședință al județului are un potențial de poziție deosebit în cadrul județului și al țării, fiind situat în culoarul văii Muresului, într-o zonă cu o largă dezvoltare a văii și sistemului de terase favorabile extinderii orașului, la distanță destul de mică între cele două vai importante cu deschidere spre spațiul Transilvaniei și în punctul de confluență cu valea Ampoiului care reprezintă linia de intrare - ieșire a Apusenilor spre reședință de județ. Alte două așezări urbane, Aiud și Teiuș au poziție deosebit de favorabilă pe axa Muresului, iar celelalte două orașe-municipii, Blajul în culoarul Tarnavelor și Sebesul la confluența Sebesului cu Muresul se situează în poziții nodale de transport, de influență istorică, culturală și economică în această zonă.

Pe lângă așezările urbane în cadrul acestei zone cu potențial de poziție favorabil se găsesc 19 comune cu reședințele lor și o bună parte a localităților componente, din care 10 comune pe Valea Muresului, conectate prin teritoriul comunei direct la axa de transport feroviar - rutieră de importanță națională, în general comune cu populație mai mare (Vintul de Jos, Unirea, Mihalt, Galda de Jos), iar restul situate pe „bucle” rutiere conectate la axele principale

(Ighiu, Cricău, Ciugud, Pianu de Sus) sau chiar semiizolate pe rute secundare de cursul Muresului, pe rute paralele secundare și fără acces la axa principală (Blandiana, Ceru Bacăint), comune cu cel mai mic număr de locuitori în zonă.

În categoria **zonei cu potențial de poziție mediu** intra zona montană și cele colinare care se situează pe văile mari care fragmentează aceste zone și se constituie în axe de transport importante la nivelul zonelor cu drumuri naționale modernizate și cai ferate, care cuprind 5 orașe și 17 comune, cu o populație de peste 100.000 locuitori.

Fac parte din această categorie, zona montană a Apusenilor cu văile Ampoiului și Ariesului, în cadrul cărora se găsesc patru orașe: Zlatna, Abrud, Baia de Arieș și Campeni - cu cel mai bun potențial de poziție și cea mai mare influență în Munții Apuseni și 9 comune situate până la o anumită distanță pe aceste văi /axe (ex. până la Albac pe valea Ariesului).

Intra de asemenea în această categorie văile Tarnavelor, Muresului și Secasului până la extremitățile județului în cadrul cărora se găsește un oraș (Ocna Mureș) și 10 comune din care unele cu grad de acces mai redus (Garbova de Sebes, Spring).

Ultima categorie reprezintă **zonele județului cu potențialul de poziție scăzut-dezavantajat**, zone izolate și defavorizate în tranziția actuală a economiei de piață, care cuprind un oraș și 26 de comune cu o populație de peste 75.000 locuitori

În această categorie intra în primul rând zonele montane mai înalte și izolate, cu acces restrâns și dificil la cai de transport rapide și importante, zone care cuprind arii extinse în Munții Apuseni cu 15 comune, din care 7 cele mai izolate pe trasee de transport greu accesibile iarna, cu o excepție (Horea), comune cu număr foarte mic de locuitori: Almasul Mare, Mogos, Intregalde, Ramet, Ponor, Poiana Vadului, Horea, 3 pe artere secundare la distanță mare de reședință de județ (Vidra, Avram Iancu și Rimetea) și 6 comune cu localitățile lor componente situate la distanță cea mai mare față de reședință de

judet, spre extremitatile unor vai montane, cum sunt Scarisoara, Garda de Sus, Arieseni pe Ariesul Superior si Salciua, Posaga, Ocolis in zona de la iesirea Ariesului din judet.

La fel, in aceasta categorie intra si zona montana a muntilor Sureanu, situata in sudul judetului, unde se gaseste un oras cu un grad mai mare de izolare - Cugirul si comuna Sugag, situata la o distanta destul de mare in aria zonei montane cu un teritoriu mai greu accesibil.

De asemenea in aceiasi situatie se afla o buna parte a zonei colinare din podisul Transilvaniei situate izolat fata de arterele importante de transport, a., liniilor de forta" si de „iesire - intrare" ale zonei din lungul vailor Secasului, Tarnavelor si Muresului, reprezentate prin spatiile geografice dintre aceste vai, care cuprinde teritoriul a 9 comune: 3 situate intre Mures si Tarnave: Lopadea, Hoparta si Farau si 5 in partea sudica, situate intre raurile Tarnava si Secas: Berghin, Ohaba, Cergaul Mare, Rosia de Secas, Dostat si Cenade.

Diferente teritoriale si perspective de dezvoltare

Potentialul de pozitie geografica, localizarea in cadrul zonelor cu conditii fizico geografice diferite ale judetului (zone montane si zone colinare) si a potentialului actual al resurselor umane duce la o diversitate a formelor de dezvoltare si valorificare a resurselor judetului pe anumite directii.

In zonele colinare cu pondere mai mare a terenurilor agricole (arabile) se incearca destul de timid dezvoltarea formelor noi de agricultura, care imbina exploatarea personala cu formele de exploatare in asociatie in cultura plantelor si o zootehnie extensiva in cadrul microfermelor si gospodarii personale.

In zonele montane cu un grad ridicat de subpopulare si imbatranire a populatiei, schimbarile generate de tranzitia la economia de piata au dus reducerea formelor de activitate legate de cresterea animalelor in

gospodarii personale prin valorificarea pasunilor si fanetelor, a intretinerii fondului funciar si a inventarului agricol, ceea ce a dus la diminuarea septelului la toate categoriile de animale. In acelasi timp in aceste zone s-au intensificat activitatile de exploatare si valorificare (in multe cazuri abuziva) a suprafetelor de padure si a masei lemnoase, fara a urmari in primul rand prelucrarea finita in folosul dezvoltarii zonei. Sporadic si intamplator se poate aprecia si forma de valorificare a altor produse specifice padurii.

In contradictie cu declinul activitatilor tarditionale ale zonei este valorificarea potentialului turistic, care in anumite areale al zonelor montane a devenit activitatea spre care se indreapta cele mai multe idei de afaceri, proiecte si alocari de fonduri, cum este zona Ariesului Superior, comunele Albac, Garda, Scarisoara, Arieseni si precum si zona Rimetea.

In fostele zone miniere si industriale in urma restructurarii, limitarii si disparitiei activitatilor in profil, devenite zone defavorizate in urma H.G. 813 din 07 10 2001, pentru Zona Apuseni, cu 3 orase: Zlatna, Abrud, Baia de Aries si 9 comune cu o populatie de peste 45000 locuitori si zona Cugir cu 25 000 locuitori, au rezultat disponibilitati de resurse umane, spatii si terenuri care pot intra in noi forme de dezvoltare si valorificare.

Cele mai atractive si promitatoare se dovedesc a fi in viitorul apropiat spatiile si terenurile din zona cu potential ridicat de pozitie, care se vor amenaja si dezvolta in cadrul axei de transport a Culoarului Muresului : Alba Iulia, Sebes, cu proiectul Parcului Industrial Alba -Sebes (PISA), Teius si a comunelor care se interpun intre acestea.

Cu toate deosebirile si dezechilibrele care pun in evidenta diferente ale dezvoltarii la nivel de judet, se impune elaborarea si urmarirea unui concept national si regional referitor la abordarea dezvoltarii teritoriale pentru viitor, care sa vizeze disparitatile si dezechilibrele economico-sociale semnalate

și care să urmărească aplicarea principiului sanselor proprii și a dezvoltării echitabile a teritoriului.

Se poate afirma însă, că diferențele privind dezvoltarea și perspectivele de dezvoltare și valorificare a resurselor în județul Alba vor putea cu greu să fie atenuate, iar principiul focalizării și polarizării dezvoltării la nivelul unor centre și zone cu potențial de poziție să rămână încă multă vreme valabil.

BIBLIOGRAFIE

1. Anghel Gh., Mahara Gh., Anghel E, - *Alba - Ghid turistic al județului*, Ed. Sport-Turism, București, 1982.

2. Ianos I. - *Sisteme teritoriale*, Editura Tehnica, București, 2000

3. Iuhaz V. - *Dezvoltarea economică regională*, Ed. Emia, Deva, 2004

4. Ludusan N, Hanciu St., Hanciu M, Muntean M, - *Geografia județului Alba*, Ed. Aeternitas, Alba Iulia, 2003.

5. Morariu T., Bogdan O, Maier A, - *Județul Alba*, Editura Academiei, București, 1980

6. Surdeanu V. - *Geografia în contextul dezvoltării durabile*, Ed. Univ., „BB” Cluj Napoca, 2004

7. C.J. Alba - *Județul Alba*, Multimedia ed., 2007